

НЕСМЕЯНОВ Олександр Миколайович (Несмеянов Александр Николаевич; 28. 08(09. 09). 1899, Москва — 17. 01. 1980, там само) — російський хімік. Доктор хімічних наук (1934, без захисту дис.), професор (1934), академік АН СРСР (1943). Сталін. (1943) та Ленін. (1966) премії. Велика золота медаль ім. М. Ломоносова (1962) та золота медаль ім. Д. Менделєєва (1977) АН СРСР. Двічі Герой Соц. Праці (1969, 1979). Державні нагороди СРСР, зокрема 7 орденів Леніна. Закін. Моск. університет (1922), де й працював у лаб. й на каф. орган. хімії під керівництвом М. Зелінського: від 1935 — проф., 1944–79 — зав. цієї каф., 1945–48 — декан хім. ф-ту, 1948–51 — ректор. Водночас 1930–34 — у НДІ добрив та інсектофунгіцидів, від 1934 — в Інституті орган. хімії АН СРСР: 1939–54 — директор; 1954–80 — засн. і дир. Інституту елементоорган. сполук АН СРСР (нині РАН, його

імені; усі — Москва). Президент АН СРСР (1951–61), академік-секр. хім. відділ. (1946–51) і відділ. заг. та орган. хімії (від 1961). Основний напрям наукових досліджень — хімія металоорган. сполук. 1929 відкрив реакцію отримання ртутьорган. сполук розкладанням подвій. діазонієвих солей і галогенідів металів, поширену в подальшому на синтез орган. похідних багатьох важких металів (діазометод Н.); сформулював закономірності зв'язку між положенням металу в період. таблиці та його здатністю до утворення орган. сполук. 1960 відкрив явище металотропії; 1962 заклав основи нового напрямку дослідж. — створення синтет. харч. продуктів; встановив шляхи синтезу з найпростіших і доступ. речовин (вуглеводів, нітросполук, альдегідів) амінокислот та продуктів білк. характеру, імітаторів запахів і смаку харч. продуктів.

Основні праці

Избранные труды. Т. 1–4. 1959; Периодическая система элементов Д. И. Менделеева и органическая химия. 1959; Химия ферроцена. 1969; Начала органической химии. Т. 1–2. 1969–70 (співавт.); Элементоорганическая химия: Избр. тр. 1970; Исследования в области органической химии: Избр. тр. 1971; Ферроцен и родственные соединения: Избр. тр. 1982 (усі – Москва).

Рекомендована література

1. Александр Николаевич Несмеянов. Ученый и человек. Москва, 1988.

В. Я. Чирва

Бібліографічний опис:

Несмеянов Олександр Миколайович / В. Я. Чирва // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-73730>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).